

Tocqueville i el centralisme perenne

En l'àmbit de la política hi ha una sèrie d'autors que mostren una posició equilibrada entre una perspectiva realista i empírica que vol descriure i explicar què passa i per què passen les coses que passen (institucions, pràctiques, actors, etc.), i una perspectiva més interessada a postular com haurien de ser les coses per tal que puguin ser considerades justes o legítimes d'acord amb determinats valors, objectius o identitats.

Aconseguir aquest equilibri no és sempre fàcil. Seria el cas de Tocqueville i de Stuart Mill. Situats al bell mig dels canvis polítics, socioeconòmics i culturals del segle XIX, tots dos ofereixen un conjunt d'anàlisis basades tant en consideracions empíriques com de caràcter ètic.

Alexis de Tocqueville (1805-1859) és un dels analistes més fins dels esdeveniments de la França decimonònica. Algunes de les seves reflexions resulten escandalosament actuals. Malgrat que les seves obres més conegudes són les dues parts de *La democràcia a Amèrica* (1835 i 1840) i *L'Antic Règim i la Revolució* (1856), recomanaria a tots aquells polítics professionals que entenen la política més enllà de les lluites parlamentàries, de partit o de la gestió de presupostos la lectura dels *Records de la Revolució de 1848* (redactats en els anys 1850-1851, però publicats el 1873). Es tracta d'una obra aparentment senzilla i de to volgudament menor, però que inclou una anàlisi dels fets revolucionaris de 1848 que no defuig els elements incomprensibles o impossibles de ser previstos presents en totes les revolucions o esdeveniments polítics rupturistes.

Tocqueville era un liberal aristòcrata, i totes dues coses es reflecteixen

afortunadament en el seu estil analític. És també un autor francès que moltes vegades sembla britànic pel distanciament irònic o escèptic que mostra respecte a la política francesa i als francesos. Convertit en ministre d'Exteriors sense gaire convicció de ser un polític, viu la Revolució de 1848 primer com a actor i després com a

analista. A França, ens diu, sembla haver-hi una concatenació de diferents revolucions, però sempre es tracta de la mateixa (la de 1789).

Algunes de les descripcions que fa de polítics del moment serien traslladables a polítics actuals del nostre context (vostès poden pensar a qui es podrien aplicar millor). Per exemple, quan parla del seu col·lega de govern Michel Hébert, ministre de Justícia, assenyalava: "Però no era tonto, ni tan

FERRAN REQUEJO

CATEDRÀTIC DE CIÈNCIA POLÍTICA DE LA UNIVERSITAT POMPEU FABRA

**Tocqueville
sembla
britànic pel
distanciament
irònic respecte als
francesos**

amb els advocats que es dediquen a la política: "No poden escapar a un d'aquests dos costums: s'habituen a defensar allò que no creuen o a convèncer-se molt fàcilment d'allò que volen defensar".

D'altra banda, parlant dels revolucionaris de caire socialista, retrata les seves desunions polítiques i la seva confusió ideològica dient: "Un pretènia destruir la desigualtat de fortunes; l'altre, la desigualtat de les facultats, i el tercer aspirava a anivellar la més antiga de les desigualtats, la de l'home i la dona [...]. La república no apareix més que com un mitjà, no com un fi".

En un pla més general, referint-se a la política francesa des d'una perspectiva històrica, mostra la centralització com una de les seves característiques més permanents: "Quan es diu entre nosaltres que no hi ha res que es trobi a resguard de les revolucions, jo afirmo que no és cert i que la centralització sí que s'hi troba. A França tan sols hi ha una cosa que no es pot fer, un govern lliure, i només hi ha una institució que no es pot destruir, la centralització. Com podria morir? Els enemics dels governs l'estimen, i els governants l'adoren" (sense comentaris).

¿Han canviat les coses més de 150 anys després? Tocqueville estava convençut que el moviment de les societats modernes vers la igualtat resultava inevitable. La seva pregunta era si una societat igualitària seria liberal o totalitària. Així, es plantejava si la igualtat era compatible o no amb les llibertats polítiques (crec que no l'hauria sorprès gaire l'evolució del segle XX i de les seves revolucions i reformes). La pregunta coincidía amb la de Marx, però mentre que aquest últim, en el terreny empíric, mirava sobretot a les organitzacions de les classes treballadores europees, Tocqueville mirava com evolucionava la societat dels Estats Units.

Stuart Mill admirava Tocqueville, tot i que només era un any més jove. Els seus comentaris a *La democràcia a Amèrica* s'han convertit en un text clàssic per als estudiosos de la teoria política d'arrel liberal i democràtica (potser d'això en parlarem un altre dia).

WIKIMEDIA COMMONS